

Kansainvälinen lapsikaappaus

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Sisällys

Alkusanat	3
Mikä on kansainvälinen lapsikaappaus?	3
Kansainvälisen lapsikaappauksen määritelmä	3
Lapsen huolto Suomen lainsäädännössä	3
Asuinpaikan käsite	5
Suostumus	5
Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja sovellettava lainsäädäntö	6
Kansainväliset sopimukset ja EU-lainsäädäntö	6
Kansallinen lainsäädäntö	7
Lapsikaappauksiin liittyvää muuta lainsäädäntöä	7
Lapsi kaapattu Haagin sopimusvaltioon	8
Oikeusministeriö keskusviranomaisena	8
Lapsen palauttamista koskevan hakemuksen tekeminen	8
Lapsen palautusasian käsittely	9
Lapsi kaapattu Haagin sopimuksen ulkopuoliseen valtioon	10
Ulkoministeriön tehtävät konsulipalvelulain nojalla	10
Lapsen huoltajuutta koskeva oikeudenkäynti ulkomailla	11
Kustannukset lapsikaappaustapauksessa	12
Lapsikaappaustapausten ennaltaehkäiseminen	13
Lapsen huoltotilanteen ja tapaamisten selkeyttäminen	13
Turvaamistoimet	14
Muita toimenpiteitä	15
Kaapatut Lapset ry:n tuki vanhemmalle	19
Lapsen olosuhteiden selvittäminen	20
Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano	20
Suomalaiset päätökset ulkomailla	21
Ulkomaiset päätökset Suomessa	21
Lapsikaappaus rikoksena ja poliisin toimenpiteet	22
Lapsikaappaus ulkomailta Suomeen	23
Viranomaisten ja järjestöjen yhteystietoja	24
Ota yhteyttä	24

Alkusanat

Kansainvälistymisen myötä ihmisten liikkuvuus on lisääntynyt ja tämän kehityksen ennakoitaan jatkuvan. Yhä useammin myös perhetilanteet muuttuvat. Avo- ja avioerojen yhteydessä lasten asuinpaikasta päättäminen saattaa olla vanhemmille vaikeaa, ja tilanne voi kärjistyä jopa kansainväliseksi lapsikaappaukseksi.

Kansainvälisiä lapsikaappauksia on pyritty ehkäisemään ja ratkaisemaan kansainvälisillä sopimuksilla, joista merkittävin on Haagin vuoden 1980 lapsikaappaus sopimus. Suomessa oikeusministeriö toimii sopimuksen mukaisena keskusviranomaisena.

Lapsikaappauksia tapahtuu sekä Suomesta ulkomaille että ulkomailta Suomeen. Tämä tietopaketti keskittyy pääasiallisesti tapauksiin, joissa lapsi on luvatta viety Suomesta ulkomaille tai jätetty palauttamatta ulkomailta Suomeen. Tietopaketti on laadittu tarjoamaan tietoa ja ohjeita vanhemmille, lapsikaappausasioiden parissa työskenteleville juristeille sekä viranomaisille.

Mikä on kansainvälinen lapsikaappaus?

Kansainvälisen lapsikaappauksen määritelmä

Kansainvälisestä lapsikaappauksesta on yleensä kyse, kun seuraavat tunnusmerkit täyttyvät:

- Lapsi on viety pois pysyvästi asuinpaikkavaltiostaan ulkomaille tai jätetty sieltä palauttamatta esimerkiksi tapaamisoikeuden jälkeen.
- Lapsi on viety tai jätetty palauttamatta ilman huoltajan suostumusta.
- Huoltaja on tosiasiallisesti käyttänyt huoltoon liittyviä oikeuksiaan.
- Lapsi on alle 16-vuotias.

Lapsen huolto Suomen lainsäädännössä

Lapsen huoltoa koskevilla oikeuksilla tarkoitetaan oikeuksia ja velvollisuuksia huolehtia lapsen henkilöä koskevista asioista, kuten oikeutta määrätä lapsen asuinpaikasta. Lapsen

huolto määräytyy Suomessa suoraan lain nojalla, tuomioistuimen päätöksellä tai vanhempien välisen sosiaalitoimen vahvistaman sopimuksen perusteella (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 361/1983).

- Lapsen vanhemmat, jotka lapsen syntyessä ovat avioliitossa keskenään, ovat kumpikin lapsensa huoltajia.
- Jos vanhemmat eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään, on huoltaja tällöin äiti, joka on synnyttänyt lapsen.
- Jos vanhemmuus on tunnustettu ennen lapsen syntymää, myös tunnustajasta tulee lapsen huoltaja, kun vanhemmuus on vahvistettu.
- Jos lapsen synnyttänyt äiti on yksin lapsensa huoltaja ja hän menee avioliittoon henkilön kanssa, jonka tämän jälkeen vahvistetaan olevan lapsen vanhempi, myös tästä vanhemmasta tulee lapsen huoltaja, kun vanhemmuus on vahvistettu.
- Jos toinen vanhemmista on yksin lapsensa huoltaja ja vanhemmat menevät keskenään avioliittoon, tulee toisestakin vanhemmasta lapsensa huoltaja.
- Lapsen syntymän jälkeen lapsen huollosta voidaan sopia lastenvalvojan vahvistamalla sopimuksella tai määrätä tuomioistuimen päätöksellä.

Jos molemmat vanhemmat ovat lapsensa huoltajia, kumpikaan vanhemmista ei saa muuttaa lapsen asuinpaikkaa ulkomaille ilman toisen vanhemman suostumusta. Jos vanhemmalla on lapsen yksinhuoltajuus, tapaavalla vanhemmalla ei ole oikeutta muuttaa lapsen asuinpaikkaa ulkomaille ilman yksinhuoltajan suostumusta.

Yksinhuoltajavanhemmalla on puolestaan oikeus muuttaa lapsen kanssa ulkomaille ilman toisen vanhemman suostumusta.

Sovinnollisen ratkaisun löytäminen vanhempien välillä olisi lapsen edun mukaista.

Lapsen vanhemman on ilmoitettava toiselle vanhemmalle aikomuksestaan muuttaa asuinpaikkaansa, jos muutolla olisi vaikutusta lapsen huollon tai tapaamisoikeuden toteutumiseen. Jos lapsen huolto on uskottu muulle henkilölle kuin vanhemmalle, hänen on samoin edellytyksin tehtävä ilmoitus vanhemmille ja vanhempien on tehtävä ilmoitus hänelle.

Mikäli lapsi on otettu huostaan, oikeus päättää lapsen asuinpaikasta siirtyy huostaanoton ajaksi sosiaalitoimelle (lastensuojelulaki 417/2007). Sosiaalitoimi voi vaatia lapsen palauttamista, jos lapsi on viety ulkomaille ilman sosiaaliviranomaisen lupaa.

Asuinpaikan käsite

Lapsikaappaussäännösten keskeisenä tavoitteena on lapsen pikainen palauttaminen asuinpaikkavaltioonsa. Lapsen palauttamisella turvataan se, että lapsen huoltoa koskevat kysymykset voidaan ratkaista lapsen asuinpaikkavaltiossa. Asuinpaikan käsitteen (habitual residence) tarkkaa sisältöä ei ole määritelty Suomen lainsäädännössä, kansainvälisissä sopimuksissa eikä EU-lainsäädännössä.

Asuinpaikalla tarkoitetaan kuitenkin vakiintuneesti sitä paikkaa, jossa lapsi tosiasiallisesti asuu ja jossa on hänen keskeinen elinympäristönsä. Asuinpaikka arvioidaan tosiseikkojen pohjalta. Ratkaisevia ovat erityisesti ulkoisesti havaittavat objektiiviset tosiseikat kuten asumisen kesto ja yhtäjaksoisuus, lapsen perhe- ja muut sosiaaliset siteet, lapsen kielitaito ja koulunkäynnin paikka. Myös subjektiivisilla seikoilla, kuten asumisen tarkoituksella, voi olla merkitystä asuinpaikkaa määriteltäessä. Tosiasiallinen asuinpaikka ei välttämättä ole sama kuin lapsen rekisteröity kotipaikka.

Suostumus

Lapsen poisviemistä tai palauttamista jättämistä ei ole pidettävä luvattomana, jos palauttamista vaativa vanhempi on antanut menettelyyn suostumuksensa, tai jos tämä on sen nimenomaisesti tai hiljaisesti hyväksynyt.

Nimenomainen suostumus voi olla esimerkiksi kirjallinen tai suullinen lupa lapsen ulkomaille muuttamisesta. Hiljainen hyväksyntä voi puolestaan perustua henkilön toimintaan tai käyttäytymiseen. Jälkikäteinen hyväksyntä voi ilmetä myös siten, että loukattu osapuoli pysyttelee passiivisena.

Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja sovellettava lainsäädäntö

Kansainväliset sopimukset ja EU-lainsäädäntö

Keskeinen kansainvälisiin lapsikaappauksiin sovellettava sopimus on Haagin lapsikaappaus sopimus (Haagin kansainvälisistä lapsikaappauksista tehty yksityisoikeuden alaa koskeva yleissopimus, SopS 57/1994).

Nykyisin Haagin lapsikaappaus sopimuksen osapuolina on noin 100 valtiota. Siihen ovat liittyneet lähes kaikki Euroopan valtiot sekä lisäksi muun muassa Venäjä, Japani, Marokko, Yhdysvallat ja Thaimaa. Päivitetty lista sopimusvaltioista ja muuta hyödyllistä tietoa löytyy [Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin sivustolta](#).

Haagin lapsikaappaus sopimusta tarkentavia ja täydentäviä määräyksiä sisältyy ns. Bryssel Ila –asetukseen, joka on EU-valtioiden välillä sovellettava kansainvälistä perheoikeutta koskeva säädös (neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta). Kaikki EU-valtiot ovat Haagin lapsikaappaus sopimuksen osapuolia, ja niiden välillä Haagin lapsikaappaus sopimusta sovelletaan Bryssel Ila -asetuksen täydentämänä.

Bryssel Ila -asetukseen otetun sääntelyn keskeisenä tavoitteena on rajoittaa mahdollisuutta kieltäytyä palauttamisesta, edistää menettelyn nopeutta ja turvata se, että lapsen huoltoasia käsitellään lapsen asuinpaikkavaltiossa. Asetuksen teksti ja sen soveltamista koskeva käsikirja löytyvät [Euroopan oikeusportaalista](#). Elokuusta 2022 alkaen asetus korvautuu uudella Bryssel Ila -asetuksella (neuvoston asetus (EU) N:o 2019/1111 tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta). Uudistetussa asetuksessa lapsikaappausmenettelyä on pyritty tehostamaan eri tavoin mm. määräaikoja asettamalla.

Lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja lasten palauttamista koskee myös eurooppalainen yleissopimus eli Euroopan Neuvoston eli Luxemburgin sopimus (SopS 56/1994).

Kansallinen lainsäädäntö

Kansalliset säännökset lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevista kansainvälisistä kysymyksistä ovat lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 4, 6 ja 7 luvuissa. Ne koskevat kansainvälistä toimivaltaa ja sovellettavaa lakia huolto- tai tapaamisoikeusasioissa sekä huolto- tai tapaamisasiaa koskevien ulkomaisten päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuutta. Lain 5 luvussa säädetään lapsen palauttamisesta Haagin sopimuksen nojalla.

Konsulipalvelulaissa (498/1999) säädetään ulkoministeriön ja Suomen ulkomaanedustustojen toimenpiteistä tilanteissa, joissa lapsi on viety valtioon, joka ei kuulu Haagin sopimukseen.

Lapsikaappauksiin liittyvää muuta lainsäädäntöä

- Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta (1153/2004)
- Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (619/1996)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Passilaki (671/2006)
- Laki lähestymiskiellosta (898/1998)
- Rikoslaki (39/1889)

Lait ja valtiosopimukset löytyvät [Finlex -tietopankista](#).

Lapsi kaapattu Haagin sopimusvaltioon

Oikeusministeriö keskusviranomaisena

Haagin lapsikaappaus sopimuksella on luotu keskusviranomaisjärjestelmä helpottamaan yhteistyötä lapsen palautusmenettelyissä. Keskusviranomaisten tehtäviin kuuluvat mm. neuvonta Haagin lapsikaappaus sopimuksen soveltamisessa ja palautushakemuksen tekemisessä sekä yhteydenpito ulkomaan keskusviranomaiseen. Oikeusministeriö toimii Haagin lapsikaappaus sopimuksen mukaisena keskusviranomaisena Suomessa.

On huomioitava, että Suomen keskusviranomainen ei toimi hakijan edustajana, eikä se voi toimia asianajollisissa tehtävissä. Yleensä keskusviranomainen selvittää, voiko kohdevaltiossa saada maksutonta oikeusapua lapsen palauttamista koskevassa asiassa. Keskusviranomainen voi pyynnöstä välittää hakijalle paikallisten asianajajien yhteystietoja.

Lapsen palauttamista koskevan hakemuksen tekeminen

Mikäli lapsi on viety Haagin sopimusvaltioon, vanhempi voi olla yhteydessä oikeusministeriöön, joka lähettää hänelle palautushakemuslomakkeen ja antaa tarvittaessa ohjeita hakemuksen tekemiseksi. Hakemus tulee laatia huolellisesti, ja siinä tulee mainita ainakin seuraavat tiedot:

- vaatimus lapsen palauttamiseksi
- lapsen henkilötiedot
- hakijan ja lapsen luvattomasti ulkomaille vieneen vanhemman tai muun henkilön henkilötiedot
- oikeudellinen peruste palautusvaatimuksen tekemiselle: selvitys lapsen huollosta ja sen rikkomisesta sekä asumisesta Suomessa
- yksityiskohtainen kuvaus tilanteesta, jossa lapsi on viety tai jätetty palauttamatta
- lapsen mahdollinen olinpaikka
- liitteiksi esimerkiksi huoltopäätös, todistus lapsen päivähoitopaikasta tai koulunkäynnistä, keskusviranomaiselle osoitettu valtakirja ja valokuvat lapsesta ja vanhemmasta.

Keskusviranomaisen kokemuksen mukaan on hyödyllistä, jos vanhemmalla on avustajanaan kansainväliseen perheoikeuteen perehtynyt juristi. Hän voi avustaa vanhempaa palautushakemuksen laatimisessa sekä edustaa häntä prosessin edetessä. Tämä myös helpottaa yhteydenpitoa mahdolliseen ulkomaiseen asianajajaan.

Lapsen palautusasian käsittely

Hakemuksen saavuttua oikeusministeriöön asian käsittelijä tarkistaa, että hakemus sisältää kaikki tarvittavat tiedot ja liitteet. Tarvittaessa asiakirjat käännetetään. Tämän jälkeen hakemus toimitetaan kohdevaltion keskusviranomaiselle.

Vastaanotettuaan hakemuksen kohdevaltion keskusviranomaisen selvittää pääsääntöisesti ensin, onko asiassa mahdollisuutta lapsen vapaaehtoiseen palauttamiseen. Mikäli lapsen palauttaminen vapaaehtoisesti ei ole mahdollista tai hakija ei halua tämän selvittämistä, palautusvaatimus voidaan saattaa kohdevaltion tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tuomioistuin antaa ratkaisun lapsen palauttamisesta tai palauttamatta jättämisestä. Tarkemmat menettelyt, päätöksen täytäntöönpano ja esim. mahdollinen asianajajan tarve ulkomailla tapahtuvassa oikeudenkäynnissä riippuvat kohdevaltion lainsäädännöstä.

Palautusasioiden menettely ja kesto vaihtelevat eri valtioissa suuresti. Etukäteen ei voi tarkasti määritellä, kuinka kauan hakemuksen käsittelyssä kuluu aikaa. Asian ratkaisemiseen saattaa kulua nopeimmillaan joitakin viikkoja, mutta joskus jopa useita vuosia – erityisesti tapauksissa, joissa ratkaisusta valitetaan ylempään oikeusasteeseen. Sovinnollisen ratkaisun löytäminen toisen vanhemman kanssa jouduttaa asian käsittelyä.

Haagin sopimuksen mukaan sen valtion tuomioistuin, johon lapsi on kaapattu, ei saa antaa huoltoa koskevaa lopullista päätöstä ennen kuin lasta koskeva palautusvaatimus on ratkaistu. Mikäli menettelyn aikana käy ilmi, että lapsen poisvienyt vanhempi on aloittanut huolto-oikeudenkäynnin kohdevaltiossa, hakijavanhempi voi ilmoittaa asiasta Suomen keskusviranomaiselle, joka välittää tämän tiedon kohdevaltion keskusviranomaiselle. Kohdevaltion keskusviranomaisen voi ilmoittaa huoltoasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle palautusmenettelyn vireilläolosta.

Lapsen palauttamisesta annettu päätös ei sisällä ratkaisua lapsen huollosta eli päätöksessä ei oteta kantaa siihen, kumpi vanhemmista on jatkossa huoltaja. Lapsen palauttamisen jälkeen huolto-oikeudenkäynti käydään tarvittaessa lapsen

asuinpaikkavaltiossa. Asuinpaikkavaltion tuomioistuimella katsotaan olevan parhaimmat edellytykset selvittää lapsen etu.

Lapsi kaapattu Haagin sopimuksen ulkopuoliseen valtioon

Ulkoministeriön tehtävät konsulipalvelulain nojalla

Jos lapsi on viety valtioon, joka ei kuulu Haagin lapsikaappausopimukseen, ulkoministeriö avustaa lapsikaappauksen selvittämisessä. Ulkoministeriön ja Suomen ulkomaanedustustojen toimenpiteistä lapsikaappaustapauksissa säädetään konsulipalvelulain 31 ja 32 §:ssä.

Sopimuksen ulkopuolisissa valtioissa lapsikaappausopimuksessa säädetty menettelytavat lapsen palauttamiseksi eivät ole käytettävissä. Näin ollen kohdevaltion oma kansallinen lainsäädäntö ratkaisee, voidaanko lapsi määrätä palautettavaksi ja jos voidaan, millä edellytyksin. Tästä johtuen ulkoministeriöllä on huomattavasti rajallisemmat edellytykset avustaa lapsen palauttamisessa. Lapsen palauttaminen riippuu pitkälti lapsen poisvieneen vanhemman ja paikallisviranomaisten yhteistyökyvystä ja –halukkuudesta.

Sovinnollinen ratkaisu on aina nopein ja varmin keino saada lapsi palautettua. Edustuston tulee konsulipalvelulain mukaan nimenomaan pyrkiä edistämään lapsen vapaaehtoista palauttamista ja sovinnollisen ratkaisun aikaansaamista. Muihin toimenpiteisiin edustusto ryhtyy ensisijaisesti paikallisten viranomaisten välityksellä tekemällä virka-apupyynnön yleensä paikalliselle ulkoministeriölle.

Jos lapsi on myös tai ainoastaan sen valtion kansalainen, johon hänet on kaapattu, voivat mahdollisuudet virka-avun saamiseen lapsen palauttamiseksi olla huomattavan rajoitetut. Näin saattaa olla myös, jos jompikumpi tai molemmat vanhemmat ovat asianomaisen valtion kansalaisia.

Ulkoministeriö ja edustustot voivat avustaa tapauksesta riippuen esimerkiksi

- tarjoamalla mahdollisuuksien mukaan apua lapsen olinpaikan selvittämiseksi, jos tiedossa on lapsen oletettu olinpaikka ulkomailla tai sellaisten henkilöiden yhteystietoja, joilla saattaisi olla lisätietoja lapsesta

- olemalla yhteydessä lapsen poisvieneeseen vanhempaan ja selvittämällä, olisiko vanhempi valmis harkitsemaan paluuta Suomeen vapaaehtoisesti
- kartoittamalla paikallisia asianajajia, jotka voisivat avustaa oikeudenkäynnin aloittamisessa
- avustamalla yleisluontoisten tietojen hankkimisessa kohdevaltion lainsäädännöstä
- avustamalla asianosaisten välisessä yhteydenpidossa
- välittämällä lapsen palauttamista koskevia tietoja ja asiakirjoja viranomaisille ja lapsen palauttamista pyytäneelle
- avustamalla lapsen kotiuttamisen järjestämisessä.

Ulkoministeriö ja edustustot eivät voi

- avustaa lapsen takaisin kaappaamisessa
- toimia asianajollisissa tehtävissä
- vaikuttaa paikallisessa tuomioistuimessa käytävään oikeudenkäyntiin tai tuomioistuimen päätöksen lopputulokseen
- toimia asiassa vastoin kyseisen maan lakeja ja määräyksiä.

Asian vireille saattamiseksi vanhemman tulee ottaa yhteys joko itse tai asianajajan välityksellä ulkoministeriöön ja toimittaa palautushakemus sinne. Ulkoministeriöstä on mahdollista saada tarkempia neuvoja hakemuksen laatimiseksi.

Lapsen huoltajuutta koskeva oikeudenkäynti ulkomailla

Lapsen huolto voi määräytyä kohdevaltion lainsäädännössä eri tavoin kuin Suomessa. Myös Suomessa annettu lapsen huoltoa koskeva päätös voi jäädä kohdevaltiossa vaille merkitystä, koska suomalaisen huoltopäätöksen pätevyys ja täytäntöönpanokelpoisuus riippuvat sopimusten ulkopuolisissa maissa aina kohdevaltion omasta lainsäädännöstä. Paikalliset viranomaiset eivät myöskään aina ole halukkaita puuttumaan lapsikaappauksiin, mikä voi johtua lainsäädännön eroavaisuuksista tai erilaisista perhe-, kulttuuri- ja uskonnollisista käsityksistä. Mikäli sovinnollinen ratkaisu lapsen palauttamiseksi ei ole mahdollinen, ainoaksi keinoksi lapsen palauttamiseksi saattaa jäädä oikeudenkäynnin aloittaminen maassa, johon lapsi on kaapattu.

Ulkoministeriö, edustusto tai niiden henkilökuntaan kuuluva ei voi toimia vanhemman asiamiehenä tai oikeudellisena neuvonantajana, vaan vanhempi tarvitsee oikeusprosessia varten avukseen paikallisen asianajajan. Prosessit saattavat olla hyvin

aikaa vieviä. Niihin liittyy myös kunkin valtion oma täytäntöönpanomenettely ja täytäntöönpanoviranomainen, joka voi olla muu viranomainen kuin tuomioistuin. Kyseisen valtion omasta lainsäädännöstä ja sen viranomaisten toimintatavoista lopulta riippuu, mihin nämä toimenpiteet johtavat.

Kustannukset lapsikaappaustapauksessa

Vanhemmalle voi aiheutua erilaisia kustannuksia tilanteessa, jossa lapsi on viety luvottomasti ulkomaille tai jätetty sieltä palauttamatta. Keskusviranomaisen palvelut ovat aina maksuttomia. Suomen keskusviranomainen vastaa myös palautushakemuksen ja tarvittavien liitteiden käännettämisestä aiheutuvista kustannuksista.

Jos hakemus lähetetään toiseen Haagin sopimusvaltioon, tämän valtion keskusviranomaisen kautta voi saada tietoa siitä, tarvitseeko hakija avustajan mahdollista oikeudenkäyntiä varten, ja voiko hakija saada kyseisestä valtiosta oikeusapua. Joissakin valtioissa keskusviranomaisen tehtäviin kuuluu saattaa asia vireille tuomioistuimessa.

Oikeusavun myöntäminen kohdevaltiossa riippuu paitsi hakijan tuloista ja varallisuudesta, myös kyseessä olevan valtion lainsäädännöstä. On huomattava, että kaikissa valtioissa ei ole oikeusapujärjestelmää, tai oikeusapua ei ehkä myönnetä ulkomaiselle hakijalle.

Suomessa myönnettävä tavanomainen oikeusapu kattaa vain yleisen oikeudellisen neuvonnan ulkomailla vireillä olevassa asiassa. Tähän kuuluu esimerkiksi palautushakemuksen tekeminen ja avustaminen oikeusavun hakemisessa kohdevaltiossa. Muut ulkomailla suoritettavat toimenpiteet, kuten tuomioistuinkäsittelyssä avustaminen, eivät kuulu tähän neuvontaan. Oikeusavusta löytyy lisätietoja [Oikeus.fi -sivustolta](https://oikeus.fi).

Mikäli oikeusapua ei ole mahdollista saada kohdevaltiossa, oikeusministeriö voi oikeusapulain (257/2002) perusteella hakemuksesta päättää neuvontaa laajemman oikeusavun myöntämisestä ulkomailla käsiteltävään asiaan, jos siihen katsotaan olevan erityisen painavia syitä. Jokainen hakemus käsitellään tapauskohtaisesti. Vanhempi voi tiedustella tarkempia ohjeita oikeusavun hakemiseksi oikeusministeriöstä.

Mahdollisten oikeudenkäynti- ja asianajokustannusten lisäksi vanhemmalle voi aiheutua myös muita kustannuksia. Tällaisia voivat olla erityisesti matka- ja majoituskustannukset, jotka vanhemmalle aiheutuvat esimerkiksi ulkomaiseen tuomioistuinkäsittelyyn osallistumisesta tai lapsen noutamisesta palautuspäätöksen antamisen jälkeen. Tällaisia vanhemman matkakustannuksia ei automaattisesti korvata, mutta hakijavanhempi voi palautusoikeudenkäynnissä erikseen vaatia, että toinen osapuoli veloitetaan korvaamaan hakijalle myös lapsen noutamisesta aiheutuvat matkakulut ja muut kustannukset.

Lapsikaappaustapausten ennaltaehkäiseminen

Lapsen huoltotilanteen ja tapaamisten selkeyttäminen

Sopimus tai tuomioistuimen päätös lapsen huollosta

Huoltotilanteen selkiyttäminen voi ennaltaehkäistä lapsikaappauksia. Vanhempien on mahdollista laatia sopimus lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta kunnan lastenvalvojan avustuksella. Myös perheneuvola tai perheasioiden sovittelu voivat tarjota vanhemmille apua sovinnollisen ratkaisun löytämiseksi. Vanhempien välisen sopimuksen vahvistaa lapsen kotikunnan sosiaalilautakunta. Mikäli vanhempien välinen sopimus ei ole mahdollinen, tuomioistuin ratkaisee vanhemman hakemuksesta lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat kysymykset.

Vaihtoehtona oikeudenkäynnille on myös huoltoriidan tuomioistuinsovittelu. Sovittelussa voidaan käsitellä lapsen huoltoa, asumista, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevia vanhempien erimielisyyksiä. Sovittelun tavoitteena on saada aikaan lapsen edun mukainen, kestävä sopimus vanhempien välille. Vahvistettu sopimus rinnastuu oikeuden päätökseen.

Valvotut tapaamiset

Valvotut tapaamiset voivat toimia ennaltaehkäisevänä tekijänä tilanteessa, jossa toinen vanhempi pelkää lapsikaappausta. Vanhemmat voivat sopia tai tuomioistuin määrätä lapsen ja vanhemman väliset tapaamiset valvotuiksi. Jos tuomioistuin tai sosiaalilautakunta vahvistaa tapaamiset valvotuiksi, kunnalla on velvollisuus järjestää

lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa. Lastensuojelu voi olla tukemassa valvottujen tapaamisten sopimista määräajaksi.

Väliaikais määräys lapsen huollosta ja asumisesta

Vanhempi voi halutessaan tehdä tuomioistuimelle hakemuksen väliaikaisen määräyksen saamiseksi lapsen asumisesta ja huollosta lapsen luvattoman maasta viemisen estämiseksi. Asian tultua vireille tuomioistuin voi vanhemman vaatimuksesta antaa väliaikaisen määräyksen siitä, kenen luona lapsen tulee asua. Erityisestä syystä tuomioistuin voi myös määrätä, kenelle lapsen huolto uskotaan, kunnes asiasta lopullisesti päätetään. Väliaikainen määräys voidaan heti panna täytäntöön.

Turvaamistoimet

Jos vanhempi epäilee, että toinen vanhempi aikoo luvatta viedä lapsen maasta, hän voi pyytää väliaikaisiin turvaamistoihin ryhtymistä. Erilaisista tilanteista johtuen turvaamistoimet perustuvat eri säännöksiin ja ne voivat olla erityyppisiä.

Erittäin kiireelliset tapaukset

Jos lapsi on yksin toisen vanhemman huollossa tai yhteisessä huollossa ja vanhempi epäilee hyvin perustein, että toinen vanhempi aikoo viedä lapsen luvattomasti pois maasta, erittäin kiireellisissä tapauksissa vanhempi voi ottaa yhteyttä suoraan ulosottomieheen tai poliisiviranomaiseen, joka voi tällöin ottaa lapsen välittömästi haltuunsa maastaviennin estämiseksi. Yhteinen huolto voi perustua avioliittoon tai tuomioistuimen päätökseen taikka vahvistettuun sopimukseen.

Näissä tilanteissa turvaamistoimi voi perustua huoltotilanteesta riippuen joko lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 48 a §:ään tai lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:n 2 momenttiin.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 48 a § soveltuu kiiretapauksissa, kun

- on yhteishuolto, joka perustuu lakiin eli huoltopäätöstä tai -sopimusta ei ole taikka

- yhteishuoltopäätös on annettu ja lapsikaappauksen haluaa estää se vanhemmista, jonka luokse lasta ei ole määrätty asumaan.

Pyyntö tehdään ulosottomiehelle tai poliisiviranomaiselle.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:n 2 momentti soveltuu kiiretapauksissa, kun

- huoltopäätös on annettu ja sen nojalla on vireillä täytäntöönpanoprosessi taikka
- huoltopäätös on annettu, mutta täytäntöönpanoprosessi ei vielä ole vireillä.

Hakijana voi olla joko yksinhuoltaja tai se yhteishuoltaja, jonka luokse lapsi on määrätty asumaan. Pyyntö tehdään ulosottomiehelle tai poliisille.

Kiireelliset tapaukset

Jos lapsen huollosta on vireillä täytäntöönpano-oikeudenkäynti, turvaamistointa koskeva pyyntö voidaan vähemmän kiireellisissä tapauksissa esittää täytäntöönpanoasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle. Tuomioistuin voi esim. määrätä, että sosiaalihuollon viranomaisten on väliaikaisesti sijoitettava lapsi, kunnes tilanne selviää.

Näissä tilanteissa sovellettavaksi tulee lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:n 1 momentti.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:n 1 momentti soveltuu, kun huoltopäätös on annettu tai sopimus vahvistettu ja sen nojalla on vireillä täytäntöönpanoprosessi.

- Hakemus tehdään täytäntöönpanoasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle.
- Hakijana voi olla joko yksinhuoltaja tai se yhteishuoltaja, jonka luokse lapsi on määrätty asumaan.

Muita toimenpiteitä

Lastensuojelulliset toimenpiteet

Lapsikaappauksen uhan ollessa välitön saattaa ääritilanteessa ennaltaehkäisykeinoksi soveltua lastensuojelulain (417/2007) mukainen lapsen **kiireellinen sijoitus**.

Lastensuojelulain 38 §:n nojalla lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti ja järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto, jos lapsi on lastensuojelulain 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa.

Lastensuojeluviranomaiset voivat ryhtyä toimiin lapsen vanhemman tekemän lastensuojeluilmoituksen perusteella tai esimerkiksi rajavartiolaitoksen tai poliisin tekemän ilmoituksen perusteella.

Kiireellisen sijoituksen voivat tehdä joko lapsen asuinkunnan tai lapsen oleskelukunnan sosiaaliviranomaiset. Erityisesti tilanteissa, joissa lapsi on kaappausuhan vallitessa viety kotipaikkakuntansa ulkopuolelle ja hän on esimerkiksi matkalla satamaan, lentoasemalle tai rajanylityspaikalle taikka jo saapunut sinne, saattaa olla välttämätöntä, että kiireellisiin toimenpiteisiin ryhtyvät lapsen oleskelukunnan sosiaaliviranomaiset.

Jos kaappaus on jo tapahtunut tosiasia, on lastensuojelutilanteissa toimivalta ja toimintavelvoite sen kunnan sosiaaliviranomaisilla, jossa lapsella viimeksi oli Suomessa kotikunta.

Kiireellinen sijoitus voi olla perusteltu tilanteessa, jossa kaappauksen jo tiedetään tapahtuneen ja on perusteltua syytä arvioida, että lapsen olosuhteet vaarantavat vakavasti hänen terveyttään tai kehitystään. Esimerkkeinä voi mainita tilanteet, joissa lapsen kaapannut vanhempi taikka kaapattu lapsi tai nuori on psyykkisesti sairas tai vakavasti päihdeongelmainen. Myös muista syistä saattaa olla perusteltua syytä epäillä, ettei lapsen kaapannut vanhempi kykene huolehtimaan lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta ja hyvinvoinnista riittävästi.

Samoin on mahdollista, että lapsen voidaan muutoin arvioida joutuneen olosuhteisiin, jotka vaarantavat vakavasti hänen terveyttään ja kehitystään tai että ne vaarantuvat esimerkiksi pienen lapsen kohdalla siksi, että hän yllättäen joutuu itselleen vieraaseen kieli- ja kulttuuriympäristöön tai täysin eroon hänestä huolta pitäneestä vanhemmasta.

Lisää tietoa kiireellisestä sijoituksesta löytyy [THL:n ylläpitämästä lastensuojelun käsikirjasta](#).

Lapsen huostaanoton edellytyksistä säädetään lastensuojelulain 40 §:ssä. Sen mukaan lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä tai jos lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikoksen tai muulla niihin rinnastettavalla käytöksellä.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tai jos avohuollon tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Lisäksi on arvioitava sijaishuollon olevan lapsen edun mukaista.

Jos huoltaja tai yli 12-vuotias lapsi eivät vastusta huostaanottoa, päätöksen huostaanotosta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija, jolla on sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Jos huoltaja tai yli 12-vuotias lapsi vastustaa huostaanottoa, asian ratkaisee hallinto-oikeus. Asianosaiseksi ja siten kuultavaksi katsotaan myös henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on ollut välittömästi ennen asian valmistelua. Lisää tietoa huostaanotosta löytyy [THL:n ylläpitämästä lastensuojelun käsikirjasta](#).

Lapsen huostaanottoa ja kiireellistä sijoitusta koskevat päätökset voidaan muutoksenhausta huolimatta panna heti täytäntöön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranomaisen tai tuomioistuimen on määrännyt päätöksen heti täytäntöön pantavaksi.

Kiireellisen sijoituksen tai huostaanottopäätöksen perusteella sosiaaliviranomaisilla on oikeus saada virka-apua kotimaassa mm. poliisilta ja rajavallonnasta vastaavilta viranomaisilta. Virka-apua tulee pääsääntöisesti pyytää kirjallisesti.

Kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton tapahduttua sosiaalihuollosta vastaavalla viranomaisella on oikeus päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta, siinä määrin kuin on välttämätöntä kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton tarkoituksen toteutumiseksi.

Lastensuojelulain 49 §:n mukaan kiireellisesti sijoitetun tai huostaanotetun lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Säännöksen mukaan huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun se on lapsen edun kannalta perusteltua.

Lastensuojelulain mukaiset päätökset kiireellisesti sijoitetun tai huostaanotetun lapsen huolenpidosta, olinpaikasta ja yhteydenpidosta ovat pääsääntöisesti ensisijaisia suhteessa lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta annettuihin yleisten tuomioistuinten päätöksiin tai niitä koskeviin vahvistettuihin sopimuksiin. Vain Haagin

sopimukseen perustuva hovioikeuden tai korkeimman oikeuden päätös lapsen palauttamisesta voidaan panna täytäntöön huostaanotosta riippumatta.

Lähestymiskielto

Lähestymiskiellon tarkoituksena on luoda ennakolta turvaa henkilölle, joka on vaarassa joutua henkeen, terveyteen tai vapautteen kohdistuvan rikoksen kohteeksi.

Lähestymiskielto voidaan määrätä, jos on perusteltu syy olettaa, että kieltoon määrättävä henkilö voisi uhata suojattavan henkeä, terveyttä tai vapautta tai muuten vakavasti häiritä tätä. Lähestymiskieltoja on kahdentyyppisiä. Perusmuotoiseen lähestymiskieltoon määrätty ei saa tavata suojattavaa henkilöä eikä muutenkaan ottaa tähän yhteyttä. Laajennettu lähestymiskielto tarkoittaa kieltoa oleskella tietyllä alueella, esimerkiksi suojattavan henkilön asunnon läheisyydessä.

Lähestymiskieltoa voi pyytää itsensä uhatuksi tai häirityksi tunteva henkilö.

Lähestymiskiellon määrää käräjäoikeus. Lähestymiskiellot merkitään poliisin henkilökisteriin ja poliisi valvoo kieltojen noudattamista. Kiellon rikkomisesta saa sakkoa tai vankeutta.

Lähestymiskielto voi soveltua myös tilanteisiin, joissa uhkana on lapsikaappaus. Myös lasta voidaan suojata lähestymiskiellolla. Käytännössä tällöin toiselle vanhemmalle määrätään lähestymiskielto lasta kohtaan.

Passin myöntäminen ja peruuttaminen

Passilain (671/2006) mukaan passin myöntäminen alaikäiselle edellyttää huoltajien suostumusta.

Passilain mukaan poliisi voi peruuttaa lapselle myönnetyn Suomen passin, jos huoltaja on peruuttanut passin myöntämiseen antamansa suostumuksen. Poliisin toimivalta passiasioissa ulottuu kuitenkin vain suomalaisiin passeihin. Näin ollen lapsen suomalaisen passin peruminen ei välttämättä ole tehokas keino kappauksen ennaltaehkäisemiseksi, mikäli lapsella on myös jonkin toisen valtion kansalaisuus ja toisen valtion passi.

Lapsen kaksoiskansalaisuus saattaa tulla yllätyksenä lapsen palauttamista pyytävälle vanhemmalle, jos sitä ei ole rekisteröity Suomen väestötietojärjestelmään. Useissa valtioissa lapsi saa syntyessään automaattisesti vanhempansa kansalaisuuden.

Tilanteessa, jossa lapsella on kaksoiskansalaisuus, vanhempi voi halutessaan olla

yhteydessä kohdevaltion suurlähetystöön Suomessa sen selvittämiseksi, onko toisen vanhemman mahdollista hankkia lapselle koti- tai alkuperämaansa passi ilman toisen vanhemman suostumusta. Vanhempi voi myös toimittaa suurlähetystöön selvitystä omasta huoltajuudestaan sekä informoida suurlähetystöä siitä, että hän vastustaa passin myöntämistä.

Olemassa olevan passin osalta lapsikaappausuhkaa ennaltaehkäisevänä keinona voi toimia myös täytäntöönpanolaissa määritelty passin tallettaminen ulosottomiehen huostaan. Tuomioistuimien voi velvoittaa tapaamisoikeutta koskevassa täytäntöönpanossa hakijan tallettamaan oman ja lapsen voimassa olevan passin ulosottomiehen huostaan tapaamisen ajaksi.

Kaapatut Lapset ry:n tuki vanhemmalle

Kaapatut Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton valtakunnallinen järjestö. Se tukee lapsikaappauksen tai sen uhan kokeneita perheitä. Yhdistys myös kouluttaa ja tiedottaa lapsikaappausasioissa.

Toiminnan tavoitteet ovat seuraavat:

- Kaapatut lapset saadaan pian palautettua vakinaiseen asuinmaahansa.
- Vanhemmat löytävät sovinnollisen ratkaisun lapsen asuinmaasta, huollosta ja tapaamisoikeudesta.
- Lapsikaappausuhka tunnistetaan.
- Kyseisissä tilanteissa elävät perheet saavat tukea ja neuvoja.

Yhteydenoton jälkeen vanhempi tai läheinen voi saada oman vertaistukihenkilön tai osallistua vertaistukiryhmään, joita toimii myös verkossa. Koko perhe voi tulla mukaan yhdistyksen järjestämiin tilaisuuksiin, joissa on toimintaa myös lapsille ja nuorille.

Yhteyttä voivat ottaa vanhempi itse, läheinen, perheen kanssa työskentelevä viranomainen tai muu taho. Kaikki yhteydenotot ovat luottamuksellisia.

Lisää tietoa Kaapatut Lapset ry:n toiminnasta, tuesta, tavoitteista ja periaatteista löytyy [Kaapatut Lapset ry:n sivustolta](#). Yhdistystä on mahdollista seurata myös sosiaalisessa mediassa.

Lapsen olosuhteiden selvittäminen

Lapsikaappaustilanteisiin saattaa joskus liittyä myös vakava huoli lapsen hyvinvoinnista. Tällöin vanhempi voi olla yhteydessä lapsen kotikunnan lastensuojeluun, joka voi lastensuojelulain perusteella ryhtyä harkitsemiinsa toimenpiteisiin lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tällainen toimi voi olla esimerkiksi virka-apupyyntö lapsen olosuhteiden selvittämiseksi toisessa sopimusvaltiossa tai tiedon välittäminen vireillä olevasta asiasta tai lasta koskevasta päätöksestä.

Oikeusministeriön on Suomen keskusviranomaisena mahdollista välittää sosiaalitoimen pyyntöjä joko Bryssel IIa -asetuksen, Haagin vuoden 1996 lastensuojelusopimuksen (yleissopimus toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa SopS 9/2011) tai joissakin tapauksissa myös Haagin vuoden 1980 lapsikaappausopimuksen perusteella.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano

Päätöksen tunnustaminen tarkoittaa sitä, että päätökselle annetaan toisessa valtiossa samat oikeusvaikutukset kuin vastaavalle kotimaiselle päätökselle. Päätöksen konkreettinen täytäntöönpano puolestaan edellyttää yleensä sitä, että päätös vahvistetaan kohdevaltiossa ensin täytäntöönpanokelpoiseksi eli sille myönnetään täytäntöönpanolupa (eksekvatuuri). Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpano vieraassa valtiossa edellyttää asiaa koskevaa sääntelyä kansainvälisessä sopimuksessa tai kansallisessa lainsäädännössä.

Jos lapsen huollosta ja asumisesta on olemassa tuomioistuimen päätös, ja lapsi on viety päätöksen vastaisesti ulkomaille tai jätetty sieltä palauttamatta, huoltaja voi hakea tämän huoltopäätöksen täytäntöönpanoa edellyttäen, että kyseinen valtio tunnustaa ja panee täytäntöön ulkomaiset huoltopäätökset. Tämä on vaihtoehtoinen menettely Haagin lapsikaappausopimuksen mukaiselle palautusmenettelylle.

Suomalaiset päätökset ulkomailla

Bryssel II a -asetuksessa säädetään, että EU:n jäsenvaltiossa (Tanskaa lukuun ottamatta) annettu vanhempainvastuuta koskeva tuomio tunnustetaan myös muissa EU-valtioissa ilman eri toimenpidettä. Tuomion käsite on ymmärrettävä laajasti. Näin ollen Suomessa annettu tuomioistuimen huoltopäätös, sosiaalilautakunnan vahvistama huoltosopimus ja huostaanottopäätös ovat sellaisenaan voimassa myös muissa EU:n jäsenvaltioissa. Täytäntöönpanoon tarvitaan kuitenkin toisen valtion täytäntöönpanolupa eli eksekvatuuri. Säännökset löytyvät Bryssel II a -asetuksesta.

Päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa on helpotettu Pohjoismaiden välillä. Pohjoismaisten päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano on yleensä mahdollista ilman erillistä vahvistamista. Myös Haagin lastensuojelusopimukseen kuuluvien valtioiden välillä päätökset tunnustetaan ilman eri menettelyä. Päätöksen täytäntöönpano edellyttää kuitenkin toisen valtion täytäntöönpanolupaa eli eksekvatuuria.

Jos kohdevaltio ei kuulu mihinkään sopimukseen, päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano riippuu kyseisen valtion kansallisesta lainsäädännöstä. Joissakin tilanteissa asian käsittely ulkomailla edellyttää uuden oikeudenkäynnin aloittamista.

Suomessa keskusviranomaisen tehtäviin ei kuulu hakijoiden avustaminen suomalaisten päätösten tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyissä ulkomailla.

Ulkomaiset päätökset Suomessa

Pääsäännön mukaan ulkomaiset huolto- ja tapaamispäätökset tunnustetaan Suomessa ilman eri toimenpidettä. Muissa Pohjoismaissa annetut päätökset voidaan myös panna täytäntöön Suomessa ilman erillistä vahvistamista. Sen sijaan EU-valtiossa tai muussa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoon tarvitaan yleensä täytäntöönpanolupa eli eksekvatuuri. Säännökset löytyvät Bryssel II a -asetuksesta.

Suomessa keskusviranomaisen tehtäviin ei kuulu hakijoiden avustaminen ulkomaisten päätösten tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyissä. Keskusviranomaisen ei välitä hakemuksia käräjäoikeuteen. Hakemuksen vireillepanossa hakijan on tarvittaessa käännyttävä oikeusaputoimiston tai juristin puoleen oikeudellisten neuvojen saamiseksi.

Lapsikaappaus rikoksena ja poliisin toimenpiteet

Joskus on epäselvää, mihin valtioon lapsi on viety tai mikä hänen tarkempi olinpaikkansa on. Vanhempi voi tällöin ottaa yhteyttä lapsen kotipaikkakunnan poliisiin ja tehdä lapsesta katoamisilmoituksen. Paikallispoliisi voi tehdä etsintäkuulutuksen kadonneesta henkilöstä Schengenin tietojärjestelmään (SIS) tai keskusrikospoliisin välityksellä Interpolille.

Poliisi voi tehdä Schengenin tietojärjestelmään myös turvasäilöönottokuulutuksen, joka antaa lapsen kohtaaville viranomaisille tavallista katoamisilmoitusta paremmat edellytykset puuttua tilanteeseen ja lapsi voidaan ottaa tapaamispaikan toimivaltaisen viranomaisen haltuun. Tilanteessa, jossa lapsen olinpaikka on tuntematon, poliisilla on useimmiten parhaat edellytykset asian selvittämiseksi.

Schengenin tietojärjestelmää koskevien asetusuudistusten myötä viranomaisten käyttöön on tulossa myös uusi ennakkollinen kaappausuhan alla olevaa lasta koskeva etsintäkuulutus. Jatkossa SIS-järjestelmään voidaan tallentaa ennakkollinen kuulutus, jos on olemassa konkreettinen ja ilmeinen vaara siitä, että lapsi saatetaan viedä jäsenvaltiosta laittomasti. Komissio antaa viimeistään 28. joulukuuta 2021 päätöksen, jossa vahvistetaan kunkin asetuksen mukainen SIS-järjestelmän toiminnan aloituspäivämäärä.

Siviilioikeudellisen palautusmenettelyn rinnalla vanhempi voi tehdä poliisille lapsikaappausta koskevan rikosilmoituksen, jolloin asia käsitellään rikosoikeudellisessa menettelyssä poliisin ja syyttäjän toimesta. Suomessa lapsen kaapannut henkilö saattaa syyllistyä vapautteen kohdistuvaan rikokseen, joista säädetään rikoslaisissa. Kysymyksen tulee tällöin lähinnä rikoslain 25 luvun 5a §, joka koskee lapsikaappausta. Rikoksesta voi seurata sakkorangaistus tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Lapsen kaapannut henkilö saattaa syyllistyä myös muuhun vakavampaan vapautteen kohdistuvaan rikokseen, joita ovat muun muassa vapaudenriisto, törkeä vapaudenriisto ja panttivanjin ottaminen.

On tärkeää myös muistaa, että lapsikaappaus ei ole aina rikos ulkomailla, vaikka se Suomessa katsottaisiin rikokseksi. Rikosoikeudellinen menettely kohdistuu vain lapsen kaapanneeseen vanhempaan, eikä se johda automaattisesti lapsen palauttamiseen.

Ennen rikosilmoituksen tekemistä on hyvä harkita rikosilmoituksen tekemisen etuja ja mahdollisia haittoja lapsen palauttamisprosessin kannalta sekä keskustella asiasta oman

juristin kanssa. Rikosprosessin käynnistäminen saattaa vaikeuttaa vanhemman ja lapsen vapaaehtoista palaamista, sillä rikosprosessi usein kiristää vanhempien jo entuudestaan kärjistyneitä välejä. Joissakin tilanteissa, esimerkiksi kun lapsen olinpaikasta ei ole tietoa, rikosprosessi saattaa olla välttämätön ja edistää lapsen löytymistä.

Lapsikaappaus ulkomailta Suomeen

Mikäli lapsi on tuotu luvatta Suomeen toisesta Haagin lapsikaappaus sopimukseen kuuluvasta valtiosta, vanhempi voi toimittaa hakemuksen lapsen asuinpaikkavaltion keskusviranomaiselle, joka toimittaa sen edelleen Suomen keskusviranomaiselle. Eri maiden keskusviranomaisten yhteistiedot löytyvät [Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin sivustolta](#). Vaihtoehtoisesti vanhempi voi olla myös suoraan yhteydessä Suomen oikeusministeriöön. Vanhempi voi saattaa palautushakemuksen halutessaan myös suoraan toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Keskusviranomaisreitin käyttäminen ei siis ole pakollista.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 35 §:n mukaan valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisten sekä poliisiviranomaisten tulee antaa oikeusministeriölle tarvittaessa pyynnöstä virka-apua mm. lapsen olinpaikan ja lapsen olosuhteiden selvittämiseksi.

Hakemuksen vastaanotettuaan oikeusministeriö avustaa hakijaa lapsikaappausasioihin perehtyneen asianajajan löytämisessä. Avustajan tehtävänä on ensin selvittää, onko sovinnollinen ratkaisu mahdollinen. Muussa tapauksessa hän saattaa palautusasian vireille Helsingin hovioikeudessa. Helsingin hovioikeus käsittelee Suomessa ensimmäisenä oikeusasteena kaikki Haagin sopimuksen mukaiset palautushakemukset. Lapsikaappausasia käsitellään Helsingin hovioikeudessa kiireellisenä. Avustaja ja oikeudenkäynti ovat lapsen palautusta pyytävälle hakijalle maksuttomia. Tuomioistuimen palautuspäätös on heti täytäntöönpanokelpoinen, vaikka päätös ei olisi saanut lainvoimaa. Tuomioistuin lähettää palautuspäätöksen toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehottaa tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta.

Viranomaisten ja järjestöjen yhteystietoja

Ota yhteyttä

Oikeusministeriö

Kansainvälisen oikeusavun yksikkö

puh. 09 1606 7628

central.authority@om.fi

<https://oikeusministerio.fi/perheoikeudelliset-asiat>

Ulkoministeriö

Konsuliasioiden yksikkö

puh. 0295 160 01

KPA-10@formin.fi

<https://um.fi/lapsikaappaus>

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Sosiaali- ja terveysministeriö

puh. 0295 160 01

kirjaamo@stm.fi

<https://stm.fi/sotepalvelut>

Suomen Asianajajaliitto

puh. 09 6866 120

info@asianajajaliitto.fi

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Perheoikeuteen erikoistuneita juristeja on mahdollista löytää esimerkiksi Suomen

Asianajaliiton hakupalvelun avulla. Sopiva hakusana voi olla esimerkiksi ”kansainvälinen perheoikeus”.

<https://asianajaliitto.fi/>

Oikeusaputoimisto

Vanhemman voi olla mahdollista saada yleistä oikeusapua. Lisätietoa löytyy oikeusaputoimiston sivuilta.

Oikeusaputoimistojen yhteystietoja voit hakea oheisten linkkien avulla:

<https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index.html>

<https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/yhteystiedot.html>

**OIKEUSAPU
RÄTTSHJÄLP**

Kaapatut lapset ry

puh. 044 2626 662

toimisto@kaapatutlapset.fi

<http://www.kaapatutlapset.fi/>

KAAPATUT
LAPSET RY

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET